

Celei care strălucește sublimă în aureola Coroanei și în nimbul virtuții creștine, Celei care nu a fost numai Regină căci a fost Nădejde, și nu va fi numai Impărăteasă căci este Simbol, în sfințenia unei taine închin cartea mea

De dragul lor

Antoaneta Gh. Jotta

*Din produsul vânzării acestei cărți, 20% se va oferi
Soc. Invalizilor de război români.*

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Comp., Societate anonimă

1919

Prețul Lei 2,50.

*Celei care strălucește sublimă în
aureola Coroanei și în nimbul virtuții
creștine, Celei care nu a fost numai
Regină căci a fost Nădejde, și nu va
fi numai Impărăteasă căci este Simbol,
în sfințenia unei taine închin cartea
mea*

De dragul lor

Antoaneta Gh. Jotta

*Din produsul vânzării acestei cărți, 20% se va oferi
Sec. Invalizilor de război români.*

BUCUREȘTI

Atelierele Grafice SOCEC & Comp., Societate anonimă

1919

15 August 1916

15 August ce vei aduce tu?

Vrei să te arăți la orizont cu zâmbetul senin al
Păcii și să risipești pe lume ca o pulbere strălu-
citoare liniștea care de mult s'a dus și dela noi?

Vrei să ne aduci lumina nouă și cântarea bol-
ților cerești?

Sau vii posomorită, cu aceeași sete de sânge și
cu biciul de foc al zilei de ieri, ca să plesnești și
tu pământul ce se cutremură și geme?

Ce vei aduce tu?

De-i fi Zeiță ori de-i fi Monștru, vino!

Pământul este acum moșia unui nebun pe care
o seamănă cu vieți omenеști în cuiburi ce se nu-
mesc morminte și te așteaptă ca poate tu să-i îm-
plinești Destinul. — Vino, dar de este timpul Ro-
mâniei, oprește-te pe vârful Carpaților și sună-ți
cornul.

De-i rău să taci, nu face asta. Strigă chemarea
să se cutremure stânca și să se înflore Dunărea
și Marea!

E ceasul 12 din noapte, e umbră și mister și
gândul colindă. . .

Strigă!!!! . . .

.

Sună clopotul și goarna de mobilizare.

Oh; ce sublim ești miez de lună și de noapte!

Ai venit numai cu o vorbă, dar ne-ai adus pe începutul unei raze de glorie, doina războiului.

Ce înălțător îi e refrenul.

România mare, România mare!!!

Țara e însuflețită de o viață nouă. Ea a pătruns în bordee și în palate, pe lunci și în codrii, pe ape și în munți.

De acum tot Românul e soldat. Chemarea ta l-a făcut să tresară sub un îndemn puternic, fierul ce taie i-a ascuțit curajul și sclipirea lui i-a aprins dorul.

Privește Țară mândră, cum vin mereu feciorii tăi!

Înălță rugăciunea și întinde drapelul ca să-i cuprinzi pe toți.

Du-i la luptă și acolo fă-i eroi.

Iar tu Providență primește jertfa lor, dar nu uită că ea cere răsplată.

Fă să se întindă cotul Țării și mâna să cuprindă Ardealul!

Vocea sângelui cere România Mare!

El... ori altul?

16 August 1916.

Ai sosit zi mare! In sunet de clopote și goarne, pe vârfuri de săbii, în urale și în zăngănit de arme. Ai chemat feciorii să plece cu tine, ca să împletești din viețile lor cununa de glorie a Țării și ai bătut la ușa mea să-mi spui că te urmează și Radu! Ia-l. . . dar. . .

19 August.

Sunt trei zile de când a plecat, dar e tot cu mine, căci mi-a lăsat taina dragostei dintâiu. Firul gândului mă trage spre el și vorbele pe care le țin minte ca [o rugăciune înai spun mereu: „Să nu mă uiți Sando, căci de-mi va ajuta Domnul să mă întorc sănătos, cea dintâiu sărbătoare va fi a nunții noastre!

E lângă mine, da. . . pare că-mi spune ceva și eu îmi rezem capul de pieptul lui. . .

25 August 1916.

Azi am primit cea dintâiu scrisoare dela el.

E sănătos și-i place lupta. La mine se gândește mult. . . zice că „ziua și noaptea toată“.

(Mincinosul, pare că-l cred eu!) In fine. . . mă simt așa de bine că am plăcere de toate.

(După trei ore).

In sfârșit izbutii din cinci scrisori să-i trimet una. Acum îmi vine să râd când îmi aduc aminte de soarta lor. •

Pe cea dintâiu am rupt-o, căci o lipisem și trebuie să o las deschisă, pe a doua am scris-o cam scurtă, în cea de a treia uitasem să-i spun visul, la cea de a patra mă furase plăcerea să-i scriu mult despre multe că n'a fost chip nici patru fețe mari să-mi ajungă; tocmai pe a cincea o hotărâi plecării. Du-te gând de dor să te primească Radu!

27 August 1916.

Am o dorință sfântă. . . ajută-mi Doamne la îndeplinirea ei!

1 Septembrie 1916.

Mi-a ajutat!

De 24 de ore sunt în funcțiune de Soră la un spital militar din Craiova.

Clădirea care acum este local sanitar, înainte fusese institut didactic și cu aceste două meniri frumoase, se înalță grandioasă în mijlocul unei curți cu sălcâmi bătrâni pe margini.

Când am îmbrăcat uniforma albă ce purtă o „Cruce Roșie“, m'am simțit înrolată în cruciada Neamului, și mândria de care ne făcuse poate Cel de Sus, mi-a umezit ochii.

Iată-mă ca Soră a rănitului părtășe la jertfa cea mare, și alături de bărbat tovarășa egală a demniității!

3 *Séptemvrie* 1916.

Azi am primit două scrisori dela el, din care mărturisesc că m'au interesat numai trei vorbe: *sănătate, dor și drag.*

Afară e vreme rea. Vântul se ceartă cu ploaia și fața cerului e urâtă ca pământul.

De-aș putea s'o înveselesc eu, aș vrea, dar să mă ferească Domnul de întristarea ei vre-o dată!

7 *Septemvrie* 1916.

Ce sublimă datorie e vegherea!

Te îndreaptă spre binele celorlalți și-ți mai risipește gândurile rele.

Eră ceasul 12 din noapte când am terminat a doua inspecție prin saloane. In toate am găsit liniște, căldură și o lumină amestecată cu umbre. Numai în cel mare de jos, un rănit avea temperatură și dureri de cap. I-am făcut o fricțiune care l-a mai liniștit și totuși n'am plecat. Mi-am scos carnetelul din buzunar, să scriu la lumina candelii, sfântă veghere, despre dorurile mele.

Gândul m'a dus la multe și-mi îndemnă tocul; l-am oprit la întrebarea: ce-o face Radu?

9 *Septemvrie* 1916.

Azi de dimineață am asistat la trepanația soldatului Voinea.

M'a atras cu un interes vădit operația aceasta că am intrat în sală și mi-am oferit serviciile ca să nu fiu deranjată ca importună. Le-am ales pe cele mai simple, căci doream să mă concetrez bine așa-cum merită acel studiu psiho-fizic.

După ce s'au făcut toate pregătirile a fost adus rănitul.

M'am întrebat atunci: cine din sală n'o avea curiozitatea să știe ce se petrece în sufletul acestui om? În mine era stăpână această dorință. Am căutat răspunsul în ochi, pe buze și în toate cutele feții lui, dar nu l-am găsit. Atunci mi-a rămas să cred că i se atrofiase poate conștiința, de o putere care nu erà nici a instrumentului din mâinele chirurgului, nici a vorbelor lui.

Când a început să-i desfacă bandajul, am simțit după fiecare strat de fașie ridicat, mai puternice bătăile inimei, mai bine ațintită privirea, până când văzând însă și rana am rămas cu ochii numai pe ea. Atunci a început gândul să-mi spună: vezi ce poate să facă un glonte, un moft pe care de atâtea ori l-ai călcat în picioare, îi este dat s'aducă atâta rău în viața unui om!

Oh, criminalul!

Te înșeli, acesta este omul!

Glonte este opera lui și în funcție de voința acestuia a făcut ceea ce privești acum.

Urmăream mâna chirurgului care manevră ritmic trepanul ce sfredeleă țeasta rănitului. Dură nu știu cât aceasta, când îl auzii pe doctor spunând «Iată-l». Mi s'a părut că asist la o jongluerie și am căutat să vorbesc din nou cu gândul.

Spune-mi ce să înțeleg din toate astea? Văd un mântuitor în acela pe care l-ai numit tu criminal.

— Am vrut să te fac să înțelegi o lege a firii: echiliberarea forței prin alternarea binelui cu răul.

15 Septembrie 1916.

Eri a fost multă voce bună în spital că pot zice că s'a simulat o petrecere.

La Neacșu au venit părinții să-l vadă și de bu-

curie a împărțit toată găscă friptă, azima frumos rumenită și sticla cu vin roșu.

Lui Mitruț i-a adus un prieten o carte cu snoave și ghicitori; de dragul ei s'au adunat mai mulți într'un loc și au început hazul. Câțiva au primit scrisori de acasă cu vești bune, iar lui Zamfir i-a trimis știre Marina că are să vină în curând să-l vadă. Pentru ceilalți, vremea frumoasă le-a adus plăcerea să se plimbe prin curte, sau să privească de pe terasă, iar celor cari mai sufereau, poate o ușurare.

Unul însă a fost că zic așa în ton mai negru, și n'am putut până nu l-am întrebat ce are.

S'o fi supărat de indiscreția mea, nu știu, dar mi-a răspuns: «Mi s'a închis inima de când nu-mi scrie Vochița».

Simțeam în sân scrisoarea (dela Radu și contrastul cu starea soldatului m'a întristat mult.

18 Septembrie 1916.

Aseară am simțit o plăcere nouă. Mi-a scris un soldat însănătoșit care a părăsit spitalul acum o săptămână. E mulțumit de sănătate și că se află printre ai lui. Se laudă că în acele șapte zile de concediu va ține de coarnele plugului la arat.

Fă Doamne tuturor parte de binele care-l dorește!

24 Septembrie 1916.

Azi a sosit un transport cu răniți mai gravi ca de obicei. Spitalul tot a fost în mișcare și mut în fața durerii. S'au dat toate ajutoarele posibile, dar nu știu de ce eu le-am găsit neînsemnate căci erau prea omenești.

Descurajarea îmi cuprinsese tot sufletul și nici mâinile nu mi-au sporit prea mult.

29 Septembrie 1916.

Când deschisei carnetelul, trei pete negre de pe o foaie albă mi-s'au părut ca un semn de doliu. Imi adusei aminte că le-am făcut eu ieri, când abătută am lăsat tocul și m'am dus în salonul cel mare de jos ca să stau de vorbă pentru a nu știu câta oară cu unsoldat din Reg. lui Radu. Și m'am dus ca pentru ceva nou, iar când am auzit aceleași lucruri spuse cu aleași vorbe (căci ajunsese să le țină și el minte, cum le învățasem eu dela început) m'am revoltat că nu-i dedese în gând să-mi spună chiar și o minciună.

1 Octombrie 1916.

Nici o scrisoare dela Radu.

3 Octombrie 1916.

Aceiași tăcere ca de mormânt.

5 Octombrie 1916.

Dorul și chinul îmi frământă sufletul.

10 Octombrie 1916.

De trei zile este în spital.

El ori altul?

I-aș zice Radu dar îl cheamă George. Nu-i spune nimeni locotenentul Roman, ci toți căpitanul Leonin.

De ce când l-au adus m'a înșelat părul galben ca aurul vechiu, nasul puțin m'am ridicat deasupra gurii fără mustăți de uîn format care sugerează

voluptatea și expresia din care nu lipsea decât a ochilor, ochii lui mari și umezi în care par'că se scaldă un safir?

Ah, efectul acelei certitudini!

.....

Când mi-am revenit eram în pat și Sora Maria la capul meu. În asemenea momente realitatea pare identificată cu visul; îmi aduceam bine aminte întâmplarea și totuși nu știam ce să cred. Dar când am luat mâna bătrânei călugărițe și privind-o drept în ochi, am întrebat-o ce e cu Radu... am avut impresia realității.

Nu am primit nici un răspuns.

Acum îmi dau seama de tăcerea și de privirea ei lungă.

Spune-mi adevărul i-am zis cu lacrămile în ochi, poate ca n'o fi cel mai rău, dar dacă taci...

Atunci am auzit-o: „Maică, n'am vorbit căci nu te-am înțeles, ai spus numele unui om pe care nu-l cunosc și despre care nu știu nimic“.

Dar măicuță te întreb de Radu logodnicul meu, pe care-l aduse rănit, te rog spune-mi....

În momentul acela a intrat o servitoare ca s'o cheme pe Sora Maria lângă noul venit,

Cine-i acela?

„Căpitanul Leonin.

Nu-l cunosc.

„Ei zău nu te mai face D-ră că doar pentru el îți veni rău adineaori!“

14 Octombrie 1916

E vorba de căpitanul Leonin?

Bine!...

Dar de ce nu mă pot hotărâ de a mă duce să-l

văd! Și cu toate astea vreau. Dar cu acesta n'am ajuns decât până la ușa salonului și acolo nu mai vreau. Odată am deschis-o, am lăsat-o așa și am fugit.

De ce nu mă duc să-l văd? E sălbăticia unui suflet pe care l-au înăsprit chinurile, sau teama că poate sub impresia asemănării să am iarăș o slăbiciune?

Mă duc doar până acolo și mă opresc, pare că simt că nu mă chiamă Radu.

17 Octomvrie 1916.

Vreau să-l văd, a ajuns pentru mine o dorință care mă obsedă.

21 Octomvrie 1916.

Aseară am fost.

Când am intrat aveam un calm care am crezut că-mi vine din epuizarea forțelor în lupta sufletească pe care o dusesem până atunci. Dar n'a fost calm, a fost o formă de stăpânire, căci n'a durat decât până și-a întors căpitanul fața spre mine.

Părea surprins dar simțea și plăcere căci mi-a spus cu un ton care m'a convins de adevăr.

„Mă bucur de venirea D-voastră Domnișoară, eram prea singur“.

Mi-se prinsese privirea de figura lui și nu știam ce vream: să mai rămân sau să plec, să vorbesc sau numai să-l privesc.

Câteva momente a fost tăcere că parecă și unul și altul căutam să ne ghicim gândul, apoi a început el să vorbească încet și rar. „Nu știu ce să mai

cred D-ră. Eri mi-a fost rău că pierdusem orice speranță și azi la pansament doctorul m'a asigurat că merg spre bine“.

E de așteptat în curând vindecarea D-le Căpitan, după mina bună pe care o aveți !

A zâmbit puțin și mi-a răspuns.

„De-aș ști că-i adevărul, mi-aș face iluzii“.

Vorba aceasta pe care eu aveam o ură neîmpăcată m-a provocat să-i vorbesc astfel: iluzii nu, căci spuneți o vorbă goală. Iluzia e nimic, sau un vis care se volatilizează în fața realității.

El îndoindu-se de adevărul vorbelor mele mi-a răspuns: îmi dați voe să nu cred tot astfel D-ră. Iluzia este aceia care în totdeauna e în funcție de binefăcătoare sufletească, deci singura întâlnire a omului în viață cu binele și frumosul.

Mă revoltase și atunci i-am zis: dar cine se mulțumește numai cu ficțiuni D-le Căpitan? Vă este cunoscută poate și D-voastră întâlnirea iluziei cu realitatea. Ce se întâmplă de obicei e trist. Se risipește frumoasa lumină ca realitatea să-și întindă umbra. Imi amintesc că-mi tremurà vocea, dar am terminat căci vroiam să-i spun, că ne-a adus acum pe cea mai neagră, ne-a adus doliul.

Nu mi-a răspuns nimic, dar m'am simțit cuprinsă toată în privirile lui. Un tremur nervos îmi înflorà carnea, la degetul mic cel stâng pe care-l chinuisem tot timpul cu unghia îmi dăduse sângele și capul începea să mă doară.

Puțina energie care-mi mai rămăsese am folosit-o ca să mă scol, dar asta s'a întâmplat așa de brusc, încât graba cu care-l părăseam m'a făcut să zic, nu fără amărăciune în zâmbetul pe care

I-am forțat: trebuia să-mi las la ușe gândurile rele și apoi să intru la D-voastră.

„Imi pare rău D-ră că și de le-ați adus, aici nu s'au putut risipi, iar ca equivoc sau ca adevăr simplu a mai adăogat: „Să știți că mi-ați dat și mfe multe din ele“.

Nu știu, și am plecat zicându-mi: eră mai bine să nu fi venit.

23 Octomvrie 1916.

Azi-pe la patru a venit ordonanța căpitanului cu invitație din partea lui să luăm ceaiul împreună.

Ce-ar fi să nu mă duc mi-am zis, dar după un moment mi-am și răspuns: nu, căci el a avut un gând drăguț în care nu văd nici o dezinvoltură, refuzul meu ar fi ceva aspru, ș'apoi incompatibil cu firea mea accesibilă.

Mă voiu duce!

În jumătatea de oră cât am stat căpătaseră o dispoziție pe care simbolistul ar fi numit-o roz, și care mi-a dat impresia că mai rămăsese ceva în sufletul meu de care se putea anină un fior de speranță.

25 Octomvrie 1916.

De ce nu-mi scrie Radu? Tăcerea lui mă înspăimântă. N'am liniște nici 24 de minute pe zi.

Când dorm visez urât și când sunt deșteaptă, am numai gânduri rele.

26 Octomvrie 1916.

Căpitanul îmi trimese pe o carte de vizită următoarea frază:

„Vă doresc mult și vă aștept azi ca să vă spun ceva“.

Ceva cuprinde tot vagul și m'am întrebat atunci : mă chiamă la el din drag, din interes, sau dintr'un capriciu ?

E poate de necrezut că mi-am dat răspunsul acesta : nu vreau să știu nimic, atât că nu mă voi duce.

Da, mi-ai fost drag dar atunci când uitam că nu ești Radu și am venit la tine căci îmi eră dor și vream să mă cred lângă el.

Ce-ai fi zis dacă m'aș fi apropiat mult de tine, mi-aș fi rezemat capul de pieptul tău și în beția voluptății sărutându-te ți-aș fi mușcat carnea ?

Da, m'am simțit în stare de toate acestea lângă tine, dar am putut, prin sugerarea fericită că nu ești tu acela pe care-l doream cu patimă, să fiu rece și străină.

Azi când mă chemi la tine, văd bine că aști în nevoia celor simțite de mine.

Nu vreau să viu, căci văd bine că nu ești el, ci altul.

(După câteva ore).

Căpitanul nu trebuia să mă înțeleagă, căci nu voiam să-i arăt că l-am înțeles eu.

I-am răspuns că sunt invitată în oraș și poate să lipsesc câteva ore. Nu știu ce-o fi înțeles din rândul dela urmă. — Pentru confidențe prietenești care nu offensează un tête à tête, sunt dispusă și la întoarcere, dacă n'o fi prea târziu. —

Am simulat plecarea din spital închizându-mă în cameră până seara târziu.

27 Octomvrie 1916.

Sufăr prea mult. Eri nici nu mai știu cât timp mi s'a îngânat gândul cu rugăciunea și cu plânsul.

30 Octomerie 1916.

La rana căpitanului au survenit complicații, așa că pentru el este pus un punct negru de întrebare.

Nu m'am dus să-l văd, căci n'am avut destulă tărie sufletească. La noapte când voiu fi de veghe voiu căută să mă opresc mai mult la el.

(Continui scrisul după 24 de ore).

Când am intrat pe la miezul nopții, l-am găsit cu temperatură. Țineă ochii închiși dar m'a simțit (nervii pare că au și în aer rețea de legătură). A întins mâna pe care am simțit-o febrilă și cuprinzând-o pe a mea, mi-a strâns-o până la durere.

De unde o mai fi avut atâta putere, căci boala îl slăbise până la os?

„Șezi lângă mine, mi-a zis, căci îmi face atâta bine“!

În gândul meu ajutorul ce i-aș fi dat, eră sub forma datoriei. Să vă fricționați și pe urmă... „Pe urmă vei plecă și nuanță aceasta cu o strângere de mână mai puternică. Lasă, nu-mi trebuie fricțiune, căci știu eu, am 37° iar ce-o fi în plus nu e fizic, ci sufletesc“.

Bine dar cu mine aici nu puteți să vă odihniți.

„De ieri n'am nici o odihnă. V'am așteptat dintr'un moment într'altul, eram nebun. . . și pe la miezul nopții speram să vă văd intrând cu toate că mă interesasem și știam că nu sunteți de veghe. De ce n'ai venit spune-mi, sau nu, mai bine taci, lasă-mă. . . și ridicându-se în cot s'a mulțumit numai să mă privească, dar cu ce ochi, cum n'am văzut niciodată, căci erau ochi de muribund împătimit.“

Dar cum îmi ținea așa de strâns mâna, pentrucă

eră el, omul aproape pe moarte, mi se părea că se cramponase de viață, și atunci am simțit în toată puterea lui un proces psihic mare, **mila**, până mi-au dat lacrămile.

Slăbiciunea își făcuse preludiul, n'am mai putut s'o opresc și... când mi-a cerut sărutul i l-am dat.

Am fost învinsă, dar așa ca să țin minte o viață întreagă ochi și gură de bărbat ca a lui în seara aceea.

Eră epuizată. Capul îi căzuse lângă perină, ochii îi ținea închiși și răsufierea o avea greoaie. Ordonața lui eră în cameră. M'am simțit nevrednică de ajutor și l-am trimes pe acesta să-l cheme pe Intern.

A fost o întârziere numai de câteva momente, în care timp bolnavul s'a ridicat și privind într'un colț a început să vorbească.

„Dă-mi calul Badeo, acolo este ea, eu nu pot merge dar să mă ducă el“ și eapul i-a căzut pe marginea patului.

A venit Internul, dar n'am plecat decât la venirea doctorului.

Eram și eu o victimă, însă eram epuizată sufletește.

31 Octomvrie.

Azi de dimineață căpitanul a fost mai bineșor, după masă mai puțin bine.

1 Noemvrie 1916.

Fiind aceeași stare de lucruri și aceleași stări sufletești, am luat hotărârea să nu mai scriu nimic în carnetel, decât binele sau răul cel mare.

3 Noembrie 1916.

Au trecut numai 24 de ore și trebuie să-l deschid din nou ca să însemn agonia celui care un moment a fost El...

4 Noembrie 1916.

Două vești de odată: moartea căpitanului și scrisoarea dela Radu. Ca Impăratului din povești, un ochiu îmi râde, și altul îmi plânge. . .

4 Noembrie 1916.

Imi telegrafiază Radu să plec spre Moldova și să mă stabilesc la Iași, e probabil să ne întâlnim acolo.

Acum un drum spre Moldova implică refugiul.

Voiu pleca, dar însoțind spitalul și voiu rămâne acolo unde se va stabili el.

.

Sunt doi ani și 3 luni de când mi-am pierdut carnetelul pe care l-am regretat cu lacrimi și atâta, că n'am putut să mai încep altul.

De dragul ei.

„Acum are să intre și D-ra Mărioara, acum o s'o vedeți căci i-aud pașii pe scară și mă prind că nu esfe alta decât“... dar n'apucă să-și termine vorba soldatul de lângă ușe, un mărunțel oacheș, care se și pregătea s'o deschidă punând mâna pe cârje, când din trei patru colțuri ale salonului, se ridicară câteva voci mai sănătoase, dar poate că și mai rău-tăcioase și se îndreptară odată cu privirea spre patul din fund al caporalului Epure.

— Ei, Epure, Epure, amară-i doctoria dar dulci's ochii Domnișoarei Mărioara; scoal s'o vezi nu face pe sfiosul, știm noi de dragul cui sorbi ușor și fără ciudă blestemata din sticlută! Cel ce spusese vorbele astea primi ca răspuns un hohot de răs ce umplu sala.

Epure se făcuse că n'aude. Da, venea D-ra Mărioara, căci acum se auzea pe sală și vocea ei, întrebând de sănătate pe răniții care se întorceau dela pansament și cu un „Bună dimineața“ care intră ca o rază, ca un cântec ca o adiere parfumată în camera celor chinuiți, lat-o în pragul ușii.

Pe brațe cu flori, pe buze cu zâmbet, în ochi cu blândețe.

Voi ce mai faceți băieți?

Și merse în mijlocul salonului de unde-i cuprinse pe toți într'o privire.

Primii un răspuns milităresc spus cu toată inima.

„Să trăiți Domnișoară Mărioară“!

Iar soldatul de lângă ușă mai lungi vorba.

„Ziua de, tot e mai bine ca noaptea, pentru omul bolnav trebuia să nu mai înegureze.“

Atunci n'ar mai fi fost odihnă Sandule, și vouă mai ales vă trebuie multă așum; când munceai odată, așa e că nu eră bun somnul pe arșiță ca cel de noapte pe răcoare?

„Așa este se grăbi să răspundă sergentul Blendea cel ma în vârstră dintre ei, așa e, omul nu vrea decât să strice rostul lui Dumnezeu, războiul ăsta ce mai fu“?

Nu știu băieți! Și cu vorba în gură tânăra fată trecu lângă masa pe care resfiră bogatul buchet de crezanteme albe.

Cele două mese din colțuri își așteptau podoaba.

În vasele de cristal florile își ridicară cu eleganță frunțile imaculate, iar prin ferestrele deschise în dimineața aceia frumoasă de toamnă, care se pregătea să plece dela noi, razele soarelui veneau chemate de dorul celor mulți, așternându-și tainic pulbera fină pe vâpseaua cenușie a pereților, sau coborându-se să mângâie frunțile celor obosiți.

Luați cu voi când veți plecă chinul lor, pierdeți-l în zare, dar lăsați-le ceace le este drag, lăsați-le *Viața!* Gândul acesta îi șterse de pe buze zâmbetul, întunecându-i privirea și aducându-i în suflet nemulțumirea toată, de soartă care cerea celor dragi ei, tributul cel mare.

În tăcerea care este dată clipelor mari, un suspin obosit o cheamă spre patul din fund.

Spre Epure se ducea acum frumoasa Soră. De dorul ranei din piept, sau poate de dragul ei îi trimisese știre soldatul.

Când ajunsese se așează pe marginea patului, revărsând asupra lui multe din mănunchiul ei de priviri calde.

Epure, așa cum este dat omeneste eră unul din rănii ei favoriți. Avea o figură care împodobeă frumos sufletul lui de viteaz. În cadrul moale și alb al perinei se profilă un tip clasic.

Soldatul privi febril carnația rotundă și albă a brațului, și se înfioră de atingera ce-o avu fruntea lui cu mâna moale și ușoară.

De câte ori la temperatura fizică nu se adaugă și căldura sufletească! Poate că și în omul acela de 21 de ani procesul eră dublu!

Epure iar ai călduri, spune drept ai luat azi doctoria?

„Da, da, l-am văzut și noi răspuuseră 2 — 3 în locul celui întrebat, care schiță numai o slabă mișcare afirmativă.

Bine atunci am să-ți fac o fricțiune, iar de rană să nu ai grije, doctorul mi-a spus că în curând ți-se va închide, numai să urmezi regulat cu ce ți-a dat în sticlută, și zâmbetul ei șterse de odată o parte din durerea ce cuprinsese fața bolnavului.

Acesta își ridică ochii arzători, o privi lung și-i spuse pe șoptite ca să audă numai ea.

„Atunci mai dă-mi și acum o linguriță, o iau și toată dacă vrei și-și coboară privirea în jos ca și cum i-se păru că spusese prea mult.

De dragul ei ceruse doctoria.

De asta nu-i nevoie acum, la prânz am să ți-o dau, Epure.

Și pleacă.

Gândul soldatului o pătrunsese.

În urmă fiecare își spune zâmbind: da, da, de dragul ei caporalul Epure ar fi luat acum și toată doctoria.

Din trecut

În seara aceea rece de toamnă era de veghe Sora Maria. De o lună părăsise mănăstirea bătrâna călugăriță și pe drumul binelui creștinesc își purtase trupul ce rămăsese încolțurat și ofilit de când pierduse podoaba albă moale și carnoasă a tinereții.

Dacă nu mai avea exterior femeia aceasta de 60 de ani, avea în schimb cea mai sublimă inimă, căci era pătrunsă de credință adevărată și de abnegațiunea cea mai curată.

Plecase din locașul jertfei pe altarul lui D-zeu, pentru acel al jertfei pe altarul Patriei și se afla acum într'un spital de răniți, îngrijitoarea cea mai devotată chemărei sfinte.

.....

Se așternuse de mult liniștea și misterul miezului de noapte peste clădirea ce adăpostea eroii Neamului, nici vântul nu-și mai atinge aripile lui reci de zidurile mari ale spitalului, numai somnul rămăsese să-și isprăvească sau să înceapă din nou legănatul lui tainic, când pe scara cea mare se coborâ Sora Maria.

Trebuie să o vezi ca să știi că pe acolo trecea atunci o ființă omenească, așa de ușor atinge treptele

ținându-și mâinile încrucișate pe piept, privirea aplecată și frământând în gură crâmpee de rugăciuni.

Trecu pe lângă o ușe, două trei și în fața celei de-a patra se oprii.

Termină prin semnul crucii cele ce avea de spus lui Dumnezeu, ținu un moment mâna pe cleanță și ca și cum ar intra gândul, așa se strecură prin crăpătura îngustă ce dispărură odată cu ea, în camera caldă, unde lumina palidă a candelii se îngână cu flacăra slabă a focului, gata s'adoarmă și el ca tovarășii-lui din cele șase paturi pe care-i și furase somnul.

Poate că numai în vis o simțeau răniții când ea trecea printre ei ca să-i vadă și când pentru fiecare chemă prin rugăciuni calde, sau prin semnul cuvios al crucii, paza îngerului și alinarea celui Prea-Indurător.

Ajunse lângă patul celui de al șaselea bolnav și pe figura care se odihnea liniștită în cadrul bandajului de o albătă fascinantă, Sora Maria își aruncă ochii cari nu încercară de loc să se mai ridice. Bătrâna călugărița rămase pe loc nemișcată, femeia se află acum în fața trecutului.

În virtutea unui resort ascuns după o cută tainică a sufletului, se întoarse la cei 18 ani, căci fața băiatului frumos și brav, luase înfățișarea omului pe care-l iubise odată, cel dintâiu și cel de pe urmă și gândul o duse pe cărarea timpului pierdută în grămada anilor, tocmai la seara aceea cu liliicii în floare care-i trimesese ceva nou pentru sufletul ei curat ca năframa Fecioarei de pe altarul din bisericuța în care trăise multă vreme cu taina Domnului.

În satul ascuns sub creasta muntelui, sosise un

oaspe tânăr și frumos. El i-a fost tovarășul o lună de primăvară, omul cel mai drag o viață întreagă și stăpânul sufletului ei în noaptea aceasta care mai avea puțin până să-și piardă umbra.

Ce bine și-aducea aminte!

Moment cu moment și vorbă cu vorbă se răsfirară în amintirea ei.

În seara aceia el venise cu dorința să-l cunoască pe unchiul ei, preotul satului, om cu reputație întinsă de înțelept și vrednic rob al Domnului.

Se prinsese bine la sfat bătrânul dornic de vorbă, cu tânărul cel liniștit, când în camera lor se strecură și ea, adusă de capriciul unei îndrăsneli firească celor 18 ani.

Tocmai îi spunea bătrânului ce dor îl făcuse să vină prin locurile acelea.

„Caut liniștea vrăjită de cântecul pădurii, melodia izvorului și nemărginirea azurului de pe bolta văzduhului, sunt cântărețul sufletelor obosite și vreau să iau cât voiu putea din puterea și sănătatea naturii“. Nu mai auzise pe nimeni vorbind astfel și dacă urechea-i-se aplecase ca să cuprindă bine melodia celor spuse, ochii își coborâseră pleoapele în jos sub puterea unei priviri de-o vesnicie.

N'a mai stat mult și a plecat, iar atunci le-a spus.

„Mă duc s'aștept amurgul la poalele muntelui și văd cum alunecă soarele după vârful rece și nepăsător al stâncii, despletindu-și firele roșii pe tapetul de safir al cerului.

Vă las cu bine“!

Ochii adânci ca noaptea ai visătorului îi făgăduiră că are să se mai întoarcă.

A doua zi s'au întâlnit.

Dorul îi mânase pe amândoi pe cărarea din grădina unde liliiecii îi chemau să-i adăpostească sub flori.

Aci i-a spus el multe, multe, și la urmă, când patima își aprinsese flacăra în ochi și alergă cuprinsă de fiori prin țesutul corpului, s'a aplecat și i-a spus în taină:

„Mario, tu-mi ești dragă, vrei să fii a mea! Să plecăm de aici prin lume departe, colțul acesta e strâmt și iubirea mea e mare, haideți spre zarea albastră! Și n'a mai așteptat să-i dea răspunsul căci și l-a luat singur de pe buza ei.

A doua zi sub teiul dela marginea pădurii, a treia zi la umbra brazilor respirați pe culmea muntelui, a patra zi în ceardac, la spatele casii, în colțul odăii, peste tot și-au răsfățat mângâierea.

Rămăsese cea din urmă și el a cerut-o, la început prin rugăminți calde, apoi din ce în mai stăruitor, până când într'o zi întâlnind-o pe pajiștea din dosul bisericii și-a împlinit-o și pe aceasta.

Păcatul se întrupase din iubire și din patimă.

A doua zi eră mai puternică groaza de el decât florul dragostei dar din când în când ispita se întorcea la ea.

Odată a avut tăria s'o gonească, simțise că-i mușcase adânc inima și acum trebuia ca taina rugăciunii la umbra altarului să-i vindece rana.

Hotărârea cea mare veni stăpână pe sufletul ei.

Când a eșit afară din camera în care și înmormântase păcatul, eră liniștită ca firea. A privit-o mult oprindu-și ochii pe înălțimea muntelui din față a poalele căruiă se odihnea un călător. Doamne

de ce ai făcut stânca asta așa de tare și pe om dintr'un lut pe care l-ai scos dintr'o mocirlă? I-ai dat un suflet slab ca un fir de ață putrezită, o parte este pe mâna răului și nici cealaltă nu cred să fie la Tine!!

Dar eu m'am smuls, primește-mă. Și într'un elan de pocăință a căzut în genunchi.

Noaptea a stat de vorbă cu bătrânul și i-a spus că vrea să intre la o mănăstire.

„Era și gândul meu Mario, dar n'am zis nimic, căci mă îndoiam de tine. Acum, fii bine cuvântată și să te primească Domnul“.

Și s'a dus. . . .

În urmă încă multă vreme s'a îngânat rugăciunea cu gândul ei de dor. Dar a sosit și ziua când lumina cea mare a șters pe celălalt.

De ce însă în noaptea aceasta n'a mers înainte gândul ei curat și s'a întors în urmă cu atâția ani? Ce să mai creadă, decât că ochilor le este poate dat, să învingă câte odată tăria sufletescă.

Chîpul bolnavului din față eră al cântărețului din noaptea aceia cu lilieci în floare.

Se gândea dar nu știa ce să creadă, dacă dintr'o taină sfântă, sau tot dintr'un păcat luase ființă copilul acesta.

Eră al lui căci eră el de acum 42 de ani . . .

.

De când ședea oare în locul acela nemișcată?

De mult, căci timpul alungase o bună parte din umbrele nopții.

La orizont floarea dimineții își revărsa petalele alburii.

Capul bolnavului ce nu se mișcase până atunci,

făcù o sucitură spre dreapta, crispându-și figura de durere.

Sora Maria se apropie de el, dar câteva momente se perdură fără să-i facă ceva.

Bolnavul își mai chinuî de câteva ori fața și simțind par'că pe cineva lângă el, întinse mâna zicând: „Tu ești măicuță“?

Intr'o Duminică

Dumineca aceea venise cu un cer senin ca zâmbetul unui copil, cu un soare plin de lumină rece și adusese un ger uscat în trei tonuri: alb, galben și albastru și de 6° ale lui Celsius.

Spitalul se află în plină activitate. Ușile și ferestrele mereu închise sau deschise, scările mereu urcate și coborâte, mâinile într'o continuă și variată mișcare și tuturor acestora gura făcându-le concurența ei obișnuită de neboseală.

În dimineața aceea fie chiar de sărbătoare cum și eră, munca se făcea ca de obicei, căci poate așa îi este dat spitalului, să se sărbătorească numai timpul când se coboară sănătatea alungă dela bolnav durerea și ia locul în viața acestuia. În sala de pansament se da lupta cea mare și câți, Doamne câți, nu învingeau! Pe răni rânjă hidoasă durerea, dar în ochii lor se desfășură sublimă liniștea de erou și atunci mi-am zis, căci ei mi-au sugerat aceasta: pentru soldatul rănit pe front bandajul este o aureolă.

Doamne tu ai dat gloriei de războiu nuanța divină, asta mă face să cred că a fost poate și voința Ta ca să se întâmple acesta!

În dimineața aceea însă, se petrecea ceva ne-

obișnuit în restul zilelor săptămânii, se primeau vizetele pentru bolnavi, lucru care te făcea să simți că ziua aceea de Duminecă era într'adevăr o sărbătoare.

Veneau aduși de dorul și de grija lor și în coridorul cel mare al spitalului se întâlneau părinții cu feciorii, nevestele cu bărbații, surorile cu frații lor, Ei cu Ele și așa mai departe. În fața tabloului care se lăsa să fie văzut timp de trei ore, mi se umezeau ochii și un fior cald ce mi se strecură prin corp, îmi aducea în suflet plăcerea mulțumirei lor.

Dacă pentru ochi contrastul dintre cei întâlniți ca să se vadă era izbitor, simțeam că apropierea tainică dela unul la altul era una și aceeași.

În dimineața aceea cel dintâiu venit fu un bătrân pe care-l ninsese multe ierni.

Îl întâmpinai căci nu știu de ce, mă așteptam ca în gura omului acela vorbele să aibă o blândețe care împacă sufletul, ș'apoi îmi era drag să-mi plimb ochii pe făptura lui.

Pe cine dorești moșule, l-am întrebat?

— Acesta m'a privit lăsând să treacă câțva timp în tăcere . . .

Oh, așa fi vrut să se uite mult, mult la mine, căci ochi de bătrân mai dulci ca aceea n'am văzut niciodată!

Ce bine e să știi că ești privită, să nu roșești, să nu te înflori, să nu te turburi, doar așa să te simți bine! . . .

Când mi s'a terminat gândul a început bătrânul să lege vorba tare tremurând ușor:

„Am un fecior domnișoară și doresc să vorbesc cu el“.

Da, se poate moșule, numai spune-mi cum se numește ca să trimet să-l cheme.

„Uite-l“ și făcu câțiva pași spre scara pe care se coboră încet în cârje, soldatul Dolea Constantin. Când i-am văzut îmbrățișându-se nu știu ce să spun că am mai simțit, decât că m'a picat pe mână o lacrimă.

I-am privit fără să mă satur numai pe ei până când au mai venit și alții: părinții lui Ciohină ai lui Olariu, nevasta lui Cenușe, sora lui Săinu etc. etc.

Sala se umpluse de lume și de vorbă.

Bătrânii spuneau cu lacrămile în ochi, femeile cu sfiala care le ținea mereu privirea în jos.

Vorbiră ce vorbiră, de sănătate, de casă și de toate, iar la urmă când nu se desprinsese de pe buze bunul rămas, mâinile ce tremurau înflorate de plăcerea sfântă dedeau la iveală fie dintr'o legătură fie dintr'un pachet, bucățica cea mai bună pusă la o parte pentru cel drag și bolnav.

Se despărteau apoi în bucuria vederii și cu speranța revederii, își uitau chinul și așteptau binele cel mare. Pentru câți însă el nu mai venea niciodată!

Doamne, azi trei au plecat de lângă noi pentru totdeauna, lasă-nii pe cei rămași în viață.

Simțeam tristețea cum începuse să mă cuprindă și m'am scuturat ca și cum astfel puteam s'o depart de mine.

Sala eră acum goală, eu singură stam rezemată de un perete și vorbeam cu gândul. . . .

Intr'un timp vrusei să plec, când din nou se deschise ușa ce se clătina cu zgomot lovindu-se

de legătura pe care o bătrână mică și slabă o ținea prinsă de brațul drept.

N'o mai văzusem nici odată și nu știam pentru cine venise.

Cu cine dorești să-vorbești bătrîno?

„Păi am venit să-mi văd nepotul să-i dea D-zeu sănătate că atîta am și eu.“

Și cum îl chiamă pe nepotul D-tale, babo?

„Ghiță, așa îi spun eu, da Veleanu Gheorghe îi zice lui.“

Eră gornist?

„Da, da, maică, nimeni nu cânta ca el.“

Gornistul Veleanu Gheorghe!

Numele acestă, bărina și imagina morții îmi provocară un moment sguđuitor.

Pleacă, îmi veneă să-i zic, e mort și nu mai poți să-l vezi nici chiar așa.

Dar n'am putut decăt s'o iau lângă mine și lacrămile mele să-i spună că rămăsese singură pe lume...

Scrisoarea lui Mihuț

Primeau pe rând fiecare gândurile și urările de sănătate ale celor de acasă.

Azi pentru unul, mâine pentru altul pică câte o veste bună, numai pentru Mihuț soldatul Maiorului P. răniți amândoi odată într'o luptă pe valea Jiului, postașul aducea zilnic acelaș răspuns gol și trist: „Nu e nimic“!

Nimic nici azi, nici mâine și poate niciodată.

Degeaba dacă nu e dor și drag, scrisoarea nu se face numai din hârtie și cerneală și soldatul pândit de gândurile rele căzù în prada lor.

Orfan, nu se mai simțise singur de când prinsese drag de Vochița lui moș Dudă. A plăcut-o iarna trecută la o șezătoare și aproape că n'a cunoscut-o după cei doi ani de miliție. Crescuse mult și prinsese multă viață în floarea cărnoasă stropită cu rouă de sânge a obrazilor, în albastrul adânc al ochilor pierduți sub negura genelor dese și în sânul de care se aninaseră sfioase două fructe pârguite. Din seara aceia Vochița i-a fost dragă. De atunci tot anul s'au întâlnit în luncă de și-au spus dorul. Și l-au spus mai dulce de cum îl șoptea lunca pe al ei, căci și l-au spus printre buze ca să ajungă mai repede în inimile dornice de el.

Din zi în zi îi lega mai strâns firul cel tainic, mai avea puțin până se făcea și nodul.

Ei, dacă la miezul nopții de Sf. Maria nu l-ar fi chemat goarna sub drapelul țării, Vochița ar fi fost a lui de i-ar fi gonit chinul și singurătatea! Dar fata n'a putut decât să-i dea nădejdea.

De atâtea ori o luase de pe gura ei, căci numai așa se mai împacă cu necazurile cele multe și rele, dar că atunci, sub adăpostul vrăjit de miezul nopții al nucului din luncă, niciodată, sărutul de o veșnicie care întrupă nădejdea ce-i da fata, nu i s'a părut o taină mai mare.

Al meu ești sărut dulce și sfânt!

Du-mă acolo unde se plătește cu sânge numele cel mare; îl vreau pe cel mai mare ca să-l duc Vochiții în dar de nunta noastră!

Soldatul tresări.

Eră contrastul momentului de acum sau al celui care uimase odată?

Mihuț schițase un ton de revoltă. Nădejdea pe care el o chezuise atât cât se putuse, se întâlni în acelaș colțișor din sufletul lui cu îndoiala, o putere care nu avea taină binefăcătoare, căci avea dinți să musce și ghiare să sfâșie.

După ce se despărțise de Vochița, se abătuse pe la cârciuma Grecului, unde rachiul încălzea mai bine urările și bunul rămăs al celor chemați:

În hanul aceluia par'că se mutase tot satul.

Tocmai vroia să și ia drumul spre casă, când se lovi piept în piept cu jadarmul, un nou venit de pe malurile Dunării, care zăpăcise capul la mai multe fete din sat.

Acesta îl opri punându-i mâna pe umeri.

„Da tu Mihuț, ce leat ești“?

Cincisprezece!

„Ei atunci pleci și tu măi vere“!

Plec!

„Și Vochița? Ochii jandarmului pare-că-l întrebau mai cu patimă decât buzele care făcură loc vorbelor ce-l așteptau de mult.

„Fata de, s'o mărită, dacă n'o fi scris să fie a ta, are să fie a altuia“!

Și după ultima vorbă spusă își făcù loc prin mulțime.

Mihuț simțise cum un fier roșu îi sfredelise inima tocmai acolo unde-și ascunsese ce avea mai scump pe lume.

Va să zică Vochița eră dragă și acestuia care nu plecà odată cu el și care putea să i-o ia! Da, da, de dragul ei stătuse jandarmul ceasuri întregi pe banca din răscruciul fântânii, o întâmpinase pe cărarea din grădină și se prinsese în horă numai lângă ea. Totuși nu-și aducea aminte să-l fi temut atât, căci nu simțise știrbită nici o părțică din inima fetii și când ea i-a spus odată: „Mor de dragul tău Mihuț și de urâtul jandarmului“, el a crezut-o. Și a plecat spre hotarul de foc și sânge ducând cu el dorul și chinul cel mare. Și când s'a oprit numai atât cât a putut să-i scrie, i-a trimes știrea care luase ființă din florul dragostei lui și căreia i-a dat aripa dorului. Dar n'a apucat să treacă nici timpul ca să primească răspuns, căci o schije l-a aruncat în încăperea acestor ziduri mari, unde lupta este întrupată în durere.

De aici i-a scris Vochiții în trei rânduri și din gând n'a pierdut-o niciodată. Dar de dorul lui s'agață acum și chinul, căci mereu se întreabă:

de ce nu-mi scrie Vochița! Răspunsul este fără milă pentru iubirea lui curată și mare.

M'a uitat Vochița, și nu numai atât, poate că mi-a luat-o cel care-mi dăduse să-i înțeleg gândul.

E a lui acuma toată!

Eu ce-am avut?. — O noapte o țiu bine minte, dar aș fi vrut-o pe a nunții . . . credeam . . . dar . . . Și Mihuț se svârcoli de câteva ori, cuprins de neastâmpărul florilor cărora gândul i se dăduse drumul s'alerge prin corpul celui prea sătul de răbdare. Iși înfundă capul în colțul perinei și rămase câtvă timp liniștit că ai fi zis: „Mihuț își sfidează chinul“!

Fulgerător apoi își întoarse fața ce părea stropită cu sânge și pe care nădușeala brodase picăturile ei perlate.

Nebun ce sunt să chinuesc frumoasa amintire pe care Vochița a împlinit-o din dorul și dragul ei. Mi-a dat inima și gândul, iar pentru trup mi-a dat nădejdea; e ca și cum ar fi toată a mea!

Da, da, taina miezului de noapte sub nucul din luncă, a vrăjit-o ca să fie numai a mea!

Acum se coborâse lumină nouă pe fața lui Mihuț. Se aplecă spre patul vecinului și-i spuse „Măi camarede fii bun și mai fă-mi încă o scrisoare“!

Zi de Toamnă

Octombrie venise ca să ruginească frunza și firul de iarbă, apoi să dea jos și să îngroape mândra podoabă a naturii. Timpul nepăsător își lucra opera care mai avea puțin până să se sfârșească, căci din zi în zi tot mai goală, mai posomorâtă și mai cuprinsă de fiori reci, eră firea. Cerul pierduse de mult strălucirea lui caldă, acum eră înfășurat într'un vâl fumuriu, prin care se cernea o ploae mărunță.

Afară eră trist de tot!

Oh, nu te mai privesc natură, căci mă îngrozește agonia Ta!

Mă întorc spre locașul acesta, unde e durere dar pe care o alungăm, unde nu e numai întristare, căci avem și voe bună, unde sunt visări gânduri de dor și nădejdea de mărire.

Când părăsii fereastra prin care văzusem răul și urâtul de afară, mă simții așa de bine în adăpostul cald și plin de lume al salonului.

Doi trei răniți stau de vorbă și râdeau, câți-va jucau cărți, alții citeau, doar ici și colo câte unul își făcea liniștit somnul.

Mă așezai lângă jucători care-și vrăjeau în tăcere norocul, când tocmai din fund mă strigă sergentul

Prodea să mă duc acolo ca să ascult snoavele și să desleg ghicitorile lui Mitruț.

— „Ei voi mai răbdați, Domnișoara stă acum lângă mine că-i cu noroc“!

Dar Mitruț pare că știa el multe!

Imi trimise o ghicitoare și nu se lăsă până nu adăogă:

„Dacă-i vorba să-i dați lui Neagu noroc, apoi dați-ne și nouă răspunsuri“!

Fie Mitruț, ia spune nu comvine... puiul?

„Bravo Domnișoară, ați ghicit, zău mai ascultați să vă spun una„!

Și așa cu ochii la cărți și cu urechile la ei îmi trecu un ceas într'o admirabilă petrecere.

Mă sculai, căci trebuia să mă duc pela fiecare cu o vorbă bună, cu un zâmbet dar sub toate astea cu o grije mare și începui rândul dela colț.

Tu cum te mai simți Badeo!

„Mai binișor Domnișoară“!

Când spuneam eu, ca mâine te faci sănătos!

„Să dea D-zeu când o vrea El, numai să fie așa“!

Vecinul lui eră un convalescent care urmărea cu pasiunea cititorilor de romane, rândurile unei cărți.

Se 'vede că Zamfir și-a învins boala de-i dă mâna să citească? Soldatul își ridică ochii și-mi zâmbi mulțumit.

„Ei ce carte citeș eu domnișoară, pare că m'a vindecat de tot“!

Ce carte Zamfire?

„Poveștile Peleşului“.

Mult e frumoasă Zamfire!

„Mult d-ră, zău că bine a gândit și frumos a mai scris Regina noastră. In veci o să fie pomenită căci

poartă două nume mari! Am auzit că și M. Sa de acum scrie“?

Da Zamfire, a vroit cerul ca suflete alese să conducă poporul nostru și M. Sa Regina Maria este înzestrată cu darul cel mare.

Pare că se sfârșise o rugăciune că soldatul oftă și spuse.

„Poate are să fie bine și de noi“!

Plecai gândindu-mă la vorbele lui și încercai să despart iluzia de realitate. Da așa e, nu e un vis, e un adevăr acesta aproape împlinit, vă așteaptă binele căci are de unde să pornească.

Trecui pe lângă doi trei care dormeau, când auzii că mă strigă cineva din fund. Eră Stan un nou venit cu picioarele fracturate

„Mă doare prea rău D-ră, fă-mi ceva să-mi treacă și sărmanul gemu adânc. Chinul lui îmi răscolise sufletul.

Mă duc să-ți caut Stane, dar să vezi că ai să mai suferi puțin și pe urmă are să fie bine și plecai în gând cu răspunsul:

De-aș putea, dar ce pot să-ți fac eu?

De vorbă cu Neacșu

Și zi, eră bine odată Neacșule ?

„Era D-ră, parecă-l slobozise D-zeu cu grămada pe lume de s'atingea de el tot omul, dar și aci după puteri, după noroc, de cum e dat, dar eră bine“ !

Și Neacșu soldat la obuzierele Reg. 21 Art. năstrăvan după câte mi-se povestise, își arată în ochi doriința să stea cu mine de vorbă și mă învinse, căci mă așezai pe scaunul de lângă patul lui.

Știam că aveă darul povestirii alese și fuse; atrasă de plăcerea să-l aud spunându-mi despre binele și frumosul dela țară.

Sunt numai urechi Neacșule, spune acum !

„Ați auzit vre-o dată de Cleanov Domnișoară“ ?

Nu, și nici nu știu prea bine cum o duceți voi sătenii !

Ei, traiul nostru este în libertate, în lărgime și în belșug. Cleanovul este satul meu D-ră. Ea șezat hoștește și Neacșu zâmbii șiret în cutele gurii. Sunt prea răutăcios, să zic mai bine că este pitulat la poalele dealului ca o fată mare sub o năframă. E mărișor și aré multe case frumușele care rād ca ziua printre verdeața pomilor.

Biserica este cam veche și primăria cam mică,

dar avem o școală care luminează ochiul când treci pe șoseaua cea mare. Din vârful dealului cât e zarea, ogoarele sătenilor își întorc spre soare fața, fie posomorâtă când le ridicăm podoaba fie plină de viață în veșmântul cel verde mai frumos ca al feciorilor de împărați, fie măreață când e stropită cu galbenul ca aurul prefăcut din nădușeala frunților noastre. Câtă viață, sănătate și voie bună pretutindeni!. Cât drag și dor de muncă dela mic până la mare!

Când scăpăm de frigul iernii, adăpostul casii și odihna nu ne mai plac. Lumina cea mare și aerul ce se strecoară în sânge și-l înviorează, ne aduce salutarea pământului și chemarea muncii.

Spre ea ne ducem cu toții“.

Și munciți mult Neacșule?

„Destul D-ră, dar munca noastră este frumoasă că o simțim și ușoară. O începem în cântatul cocoșului și o șfârșim în liniștea amurgului. Flăcăi lângă fete, neveste lângă bărbați cu toții gonim oboseala ca să vină sporul, alungăm urâtul și așteptăm veselia care aleargă din gură în gură și umple văzduhul. Așa și tot așa, primăvara și vara până toamna târziu“

Frumos Neacșule, văd numai bine din câte mi-ai spus până acum!

„Dacă-i așa! Necazul, pentru că și pe acesta l-a lăsat D-zeu pe lume, poate cu un rost orecare, se abătea și pela noi.

Fie că mureau vitele săteanului, nu-i dă roade pământul, sau i-se prăpădea cineva din casă, amărând zilele bietului om.

E dat să fie așa, se întâmplă, căci e voia Domnului. Dar cum vă spusei la început, eră binele

destul de mare de acoperea și răul. Dar ce rău să mai fie când nu se mai isprăvea băutura și petrecerile se țineau lanț!.

Bătrânii cu rachiul și noi cu jocul la horă cu snoavele la șezători, sau cu taina pe sub pomii din luncă . . .

Tiiii . . . cum ne mai duceă dorul în Scundari! Zău că nu știe o lume întreagă cât știe lunca noastră“!

Și Neacșu se oprii, rămânând cu privirea prinsă de lampa din mijlocul salonului . . .

Înțelesei că în el începuse procesul unei amintiri cu o față mare o țărăncuță drăgălașe și vioae.

Im plăceă să-l privesc și aș fi vrut să-mi port ochii pe gândul băiatului acesta, care simția așa de mult viața românească.

Intr'un timp, când rătăceam și eu cu gândul aiurea, îl auzii spunând: „Iacă, n'apucaii s'ajung cu vorba aici că mă și furară gândurile.

Știți Domnișoară, și tonul i se umplu de o energie care pare că se strânsese toată să-mi spună că în noaptea de 15 August, când glasul clopotului dela biserică s'a unit cu goarna pentru chemarea Neamului la jertfa cea mare, binele devenise o putere sub care s'a cutremurat firea.

Oh, ce neuitat e ceasul când ne-am adunat cu toții în fața Primăriei și preotul satului binecuvântându-ne ne-a spus: „Flăcăi, uniți-vă într'un gând și faceți din inimile voastre zidul de apărare spre dușmanul care de atâtea veacuri ne-a obidit frații.

Plecați-vă voioși capetele sub drapelul țării și duceți-vă cu ajutorul Domnului ca să împliniți bucuria cea mare“!

Simțeam Domnișoară că sângele-i de foc, mușchii de oțel, iar sufletul tot numai curaj și dor de luptă.

Mi-am zis: așa e, trebuie să piară Ungurimea de pe plaiul Ardealului, să facem în pământul Voievodului mormântul soldaților, din lemnul codrilor leagănul pruncilor noștrii și din florile câmpului cununa României Mari.

Am apucat să pun și eu piciorul pe hotarul de stâncă ce s'a clătinat odată sub puterea noastră.

Acolo într'o prăpastie mi-a căzut și mâna. Nu e nimic. . .

Ei și-a plătit mândria că zace lângă atâtea trupuri dușmane.

E așa de bine când știi că ai putut face ceva pentru viitorul Neamului.

L-am privit printre lacrimi și mi s'a părut că văd un sfânt. Pe buze îmi stă să zic:

Poporului român îi este dat să fle mare!!!

Buchetul de flori albe

Fusese adus să-și facă convalescența în spitalul nostru locotenentul Sandrin pe care-l mângâiasse o schije tocmai deasupra frunții și i se dăduse lui singur un salon în etajul de sus.

În camera căreia i-aș fi spus un cuib, dacă n'ar fi fost a durerii, se aranșase un pat alb, o masă mică, un fotoliu verde și pe jos un covoraș spoit ca o paletă.

Soba, ferestrele și o ființă necunoscută, în tot cazul o femeie contribuiau ca să împodobească odăița bolnavului.

Eră într'o seară pe la sfârșitul lui Septemvrie. Afară lumina se scursese toată și în aer simțea răsuflarea firii ca o boare călduță de primăvară...

Intraj la el, dar rămăsei nemișcată lângă uși. Nu știu de ce în seara aceea vedeam ceva nou, mă simțeam într'un loc cu atmosferă de salon oriental. Pereții tapetați cu o dantelă de umbre, patul un divan, fotoliul o fantezie, soba o casetă de mar moră albă pentru o enormă piatră de rubin și măsura un vas ciudat, în care se resfiră un buchet de flori albe.

Venise și azi ca în fiecare zi darul acesta fin și plin de taină.

Imi luai privirea dela el și oprindu-o pe divanul pat, simțeam cum îmi tremurâ sub gene și atâta mi se turburase ința că întinsei mâna dacă s'ar fi putut să mă sprijin și de aer.

In seara aceea l-am văzut mai frumos ca niciodată.

Erâ superb contrastul fășiei albe cu umbra ochilor închiși, plină de ispită gura pe care alunecase într'un colț un surâs nervos, voluptoase mișcările pieptului cu imperceptibilul sgomot al respirației.

Cât e de frumos!

Aș vrea să știu pe cine visează?

„O femeie“!

Aceia care-i trimete zilnic buchetul de flori albe?

„Da“! . . .

Il iubește?

„Mult“.

Și el?

„O iubește la fel“.

Imi venea să scrâșnesc din dinți, și să-mi mușc buzele.

Trebuie să plec, dar asta n'o făceam din respectul pentru odihna lui, ci din ciuda că m'ar fi găsit acolo dacă poate s'ar fi sculat.

Totuș am mai rămas, căci pe covor zărisem o hârtie și forma de scrisoare pe care o avea m'â îndemnat s'o ridic.

Conțineă trei rânduri scurte și o iscălitură mică.

Fă-te sănătos și rămâi tot așa de frumos ca florile astea.

Ți-le trimet odată cu gândul meu de dor.

Ioana.

.....
Au mai venit în urmă încă două săptămâni florile albe purtătoare de dor pe drumul spitalului la Locotenentul Sandrin.

Efect de amurg pe terasa spitalului

Desfășurându-și mantila de purpură împărătească stropită cu aur și tivită cu orizontul, soarele scoborâ treptele cerului nostru spre tărâmurile unei alte lumi, cu grația unui aristocrat.

Eră așa de roșu că parcă se aprinsese culmea dealului ca o făclie de seară.

Jos și tot mai jos, departe și tot mai departe se ducea dela noi. Odată geana lui Roș-Impărat clipl în semn de salutare, încercând să-și strângă cutele veșmântului cuprins de flacări. Atunci mâna nevăzută care schițase frumosul tablou cu plecarea suveranului își trecu penelul peste opera care avusesse durată numai cât o iluzie din tinerețe, dar eu tot mai rămăsei în locul acela pe terasa spitalului.

Frumosul din față și liniștea din prejur mă furară.

Firea se prefăcea toată.

Să vedem acum ce are să mai arunce pensula artistei pe pânza cerului și cât puteam cuprinde cu privirea urmăream curioasă activitatea mamei în atelierul universului!

Făcui dintr'o pată de carmin o fâșie roză pe care o trecui după gustul ei capricios print'r'o serie de forme și culori, până când plictisită o lăsă așa cum

se întâmplase să rămână dintr'o trăsătură ner-voasă de penel.

Tăe vârful unui munte stropit cu blanc d'arghent și-i gădilă spinarea cu o șuviță sglobie de albastru închis.

Transformă silueta unei femei într'un trup de monstru, făcù mov părul unui câine, aruncă un copil în flacări și aduse un val de mare ca să spele păcatul. Ridică un tron de safir pentru o regină blondă și împodobì cu o dânteluță de aur marginea unui altar.

Deschise apoi în față o alee cu umbre roz și toată perspectiva o cuprinse cu ruina unui castel la care se vedeă încă bine splendoarea de altă dată: marmora și mozaicul în ison cu diamante și briliante.

La stânga o cascadă sărea sveltă pe o pajiște verde și în pulberea de aur a drumului se întindea voluptoasă o panteră...

O clipă și nu mai fu nimic...

Obosită maestra se lăsă de lucru, își scutură astfel penelul că pânza cerului se umplù de jocul bizar al culorilor. Curând dispărù și acesta.

Suita Împăratului Roșu se duse după el.

Desigur că se întâlnì în drum cu umbra serii și o trimise în grabă la noi.

De pe deal aceasta își întinse vâlul negru și cuprinse firea.

Vroiam să plec. Când mă întorsei la spatele meu erà soldatul Voinea.

Ce-i cu tine aici, vrei să răcești?

„M'a adus dorul de odinioară când eram cioban, priveam amurgul până când se lăsà noaptea!“

Taina focului

Urcai scara cea mare și intrai în salonul meu. Sub ochi aveam în lung și în lat rânduri de paturi albe, înguste încăperi în care durerea aruncase fără milă vlaga țării storcând-o ca un monstru picătură cu picătură. Sub ochi mușchiulaturi de vată în bandaje albe, fețe îndurerate dar și strălucitoare sub raza sublimă a jertfei mari. În seara aceea adâncită în neguri și umezită de o ploaie fără sfârșit ce pare că o trimisese văzduhul pământului să-i spele păcatul cel mare, m'am gândit numai la ei.

Ploaia de afară și focul care se mistuie în flacări cu privirile mele, mi-se pareă ceva analog cu expansiunea grozavă din depărtări; căci sufletul care poate fi la un moment dat ca un obiectiv optic și un transformator puternic pentru impresii, îmi prefăcù întinderea din față într'un tablou de luptă, picăturile de apă, sgomotul lor, fulgerile dintre timp și bubuitul într'un joc de proiectile care numai ce sfidau văzduhul și intrau în conflictul firesc cu pământul. Aci se svârcoleau în limbi de foc scoțând șuerături turbate, monștrii căzuți din înălțime, și furia lor nu cunoștea marginile. Dacă trebuai să se distrugă pe ei de ce ar mai fi cruțat ce le stătea în cale?

Acum e rândul tău viață omenească să pieri

În haosul acesta blestemat și acum veni al vostru
fii români de pretutindeni.

Tu ploaie făcut-ai pe unde ai trecut un șuvoiu
de apă mai plin ca cel de sânge, care se coboară'n
vale, nepăsător că duce cu el nădejdea mamei,
a soției și a tuturor. În apele tale izvor roșu și
cald se îneacă acum energia poporului nostru.
Du-te însă departe, treci munții Dunărea și Marea
și fă loc în albia ta ogorului românesc.

Au să se nască feciori mândrii și voinici și vei
curge cu fală prin vinele lor.

Du-te, îți zice țara să-i faci acumhotarul!

Veneau ostașii mândrii de chemarea lor și mulți
plăteau aci o clipă nemurirea cea mare.

Dar iată că se potolește năprasnica furtună de
foc. Din cer pe zorii zilei se coborâse Pacea și tot
din acea lume un Necunoscut veni spre mine.

„Urmează-mă, căci te voi duce unde au căzut
și feciorii țării tale“.

Mă înflorai, dar taina Necunoscutului mă învinse
și plecarăm.

Trecurăm Valea plângerii de sânge și ne făcu-
răm într'o câmpie întinsă așternută cu trupuri
omenești unde începui să-i caut cu privirea.

Dar meraserăm mai departe și oprindu-ne într'un
șanț îmi zise necunoscutul.

„Iată-i; Stergeți însă ochii de lacrimi căci am
să ți-i arăt ca să-i cunoști bine și se aplecă puțin
făcând și eu tot astfel.“

„Il vezi pe acesta? Are numai 20 de ani și eră
singurul copil într'o casă unde razele soarelui s'au
prefăcut numai în aur.“

Voinicul de lângă el, eră deștept și harnic ca

nimeni în satul lui. Se logodise în seara plecării căci îl iubia mult fata.

Sarmană Lincuța, tu n'ai știut că mormântul desleagă orice legături, e în zadar ce-ai făcut ca să nu-l pierzi pe Barbu!

Oprește-ți plânsul și uite-te în partea dinspre vale. Acolo zac tot oameni însurați cu 2-3 copii acasă, iar mai departe-i Coada cel frumos cum îi spuneau fetele din sat. Da, eră mândru flăcăul, dar acum n'ai ce vedea căci pământul cu ciudă i-a acoperit fața!

Intreabă-te ce-i viața ca să-ți răspund: un gol în care intră omul omână de fum și stă numai o clipă, nimic sau o zădărnicie.

Uite-l și pe Niculae nepotul babei Sanda. Avea 80 de ani și pe voinicului ăsta, bătrâna.

Cum, se poate atâta nedreptate?

Să piară verdele vlăstar și să nu se stingă schinteia unui suflet bătrân și necăjit? E crud din cale afară! Luați odată morții drepturile cele mari!

„Nu, căci tot astfel face și omul în grădina în florită. Iși alege bobocul și lasă floarea cea trecută!

E așa, dar voi ați făcut legea asta și ați supus pe om la ea! Sunteți sbirii cari ne cereți ca tribut viața și fericirea noastră. De ce m-ai adus aici monstru înspăimântător ce rânjești ca moartea?

Da, ea te-a trimis să mă chemi ca să-i vâd fala, pe care n'am putut s'o scuipe, ci s'o ud cu lacrimi.

Fugi, dar du-mă întâiu de unde am plecat.

«Așteaptă căci mai am să-ți spun ceva:

Privește pe soldatul de acolo.

Este Mihaiu al popii, încurat de un an cu cea mai

frumoasă fată din sat. A trebuit s'o lase singură și a fost de ajuns o lună ca să-l umbrească în sufletul ei. Acum este în casa proprietarului. Și-a închinat ce avea frumos și tânăr chiaburului putred de ani și de aur.

Atunci spune-mi dacă știi ce fac acum și celelalte femei?

Hm! Din zece, dacă sunt mame, plâng toate desnădăjduite, dacă sunt soții, cinci petrec cu alții.

Trecusem dela durere la indignare și rămăsesem pe gânduri.

Ce vrei adăogă Necunoscutul! Dacă-i sortit așa! Bărbațul cu drama războiului și femeia cu a sentimentului. Nu fii prea aspră! Zâmbi de mânia mea și mă luă de mână ca să-l urmez mai departe.

Ne oprirăm în fața unui trup voinic cum nu mai văzusem. Cum! nici atâta energie ce pare să fi avut omul acesta, n'a putut ține în loc viața, părțica din suflarea Domnului risipită în flința omenească?

N'a putut crezi? Nu, maiorul a vroit să plătească cu ea numele cel mare de erou al Neamului, ca el și locotenentul căzut în șanțul de acolo.

Destul, destul!...

.....

Fața roșie a cărbunelui pe care le văzusem toate, se schimbase într'o pată neagră presărată cu o pulbere albicioasă.

Focul murise și el.

Când am privit în juru-mi m'am simțit străină în locuința aceia omenească în care vedeam ceva nou.

Eră Viața!

Lumina candelii se proiectă nervos pe ziduri și

soldatul de lângă mine mă privea cu ochii mari și liniștiți.

Intr'un timp îmi zise:

Ai obosit Soră, nu mai stă cu noi. Toți dorm, iar eu mi-am făcut somnul și mă simt bine.

Îmi trecui mâna peste frunte și par'că simțindu-mă ușoară că-mi îmi alungasem gândurile, mă sculai să plec.

Taina focului se sfârșise. . . .

TABLA DE MATERII

1. 15 August 1916	3
2. El... ori altul?	5
3. De dragul ei	19
4. Din trecut	23
5. Intr'o Duminică	29
6. Scrisoarea lui Mihuş	33
7. Zi de toamnă	37
8. De vorbă cu Neacşu	40
9. Buchetul de flori albe	44
10. Efect de amurg pe terasa spitalului	47
11. Taina focului	49

215807

CARTEA ROȘIE AUSTRO-UNGARA

DOCUMENTELE DIPLOMATICE

PRIVITOARE LA RELATIUNILE DINTRE

Austro-Ungaria

și România

în perioada dela 22 Iulie 1914
până la 27 August 1916

BUGUREȘTI

Editura „REGELE CAROL”
1917

Prețul 50 bani

LSPC-197